

Magdalena Szulc

Uniwersytet Jagielloński

magdalena48.szulc@student.uj.edu.pl

ORCID: 0009-0005-0193-9241

<https://doi.org/10.34858/api.4.2025.85>

**ANALIZA ZARZUTÓW APELACYJNYCH
WYSTĘPUJĄCYCH W SPRAWACH Z ZAKRESU PRAWA PRACY
NA PODSTAWIE BADAŃ AKTOWYCH PRZEPROWADZONYCH
W SĄDZIE OKRĘGOWYM W KRAKOWIE**

Wstęp

Niniejszy artykuł porusza szeroką tematykę zarzutów apelacyjnych w sprawach z zakresu prawa pracy w rozumieniu art. 476 § 1 k.p.c.¹, które stanowią część apelacji. Ze względu na (w dużej mierze) formalny charakter postępowania apelacyjnego badanie jego przebiegu z perspektywy postępowań odrębnych nie cieszy się szczególną uwagą doktryny, jeżeli odrębność postępowania wynika z kwestii materialnoprawnych. Jednakże w przypadku spraw z zakresu prawa pracy wzajemna sytuacja podmiotów postępowania jest na tyle interesująca, że warto jest się podjąć analizy odzwierciedlenia stosunku pracy w czynnościach procesowych stron. Dlatego celem niniejszego artykułu jest zbadanie elementu apelacji, jakim są zamieszczone w niej zarzuty, koncentrującego się z jednej strony na aspektach prawa procesowego, ponieważ zarzuty dotyczą błędów sądu w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, z drugiej często poruszającego także kwestie materialnoprawne w zakresie m.in. oceny dowodów oraz naruszeń prawa materialnego przez sąd pierwszej instancji.

¹ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1568 z późn. zm.), zwana dalej „kodeksem postępowania cywilnego” lub „k.p.c.”.

W zakresie tematycznym artykułu znalazły się ogólne rozważania dotyczące rozumienia zarzutów apelacyjnych na gruncie postępowania cywilnego, niezbędne dla przedstawienia zagadnień szczegółowych, których przedmiotem jest występowanie zarzutów apelacyjnych w sprawach z zakresu prawa pracy. W artykule posłużono się metodą badań dogmatycznych oraz empirycznych, wykorzystane zostały zebrane dane dotyczące zarzutów naruszenia przepisów postępowania i zarzutów naruszenia prawa materialnego, będące częścią wyników badań aktowych przeprowadzonych przez autorkę w VII Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Sądzie Okręgowym w Krakowie w sierpniu 2024 r.² Próba badawcza obejmowała 24 sprawy (w których strony wniosły łącznie 28 apelacji). Zostały one rozstrzygnięte w drugiej instancji pomiędzy 2019 a 2024 r. i łącznie spełniały następujące kryteria: były rozstrzygane w pierwszej instancji w VII Wydziale Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Sądzie Okręgowym w Krakowie; wniesiono od nich apelację do Sądu Apelacyjnego w Krakowie; należały do spraw z zakresu prawa pracy; były rozpoznawane bez wyłączenia jawności; zostały prawomocnie zakończone; ich akta zostały zwrócone do VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Sądzie Okręgowym w Krakowie oraz znajdowały się w dyspozycji niniejszego wydziału.

Pojęcie, rola i podział zarzutów apelacyjnych

Istotą apelacji jest przedstawienie i uzasadnienie zarzutów apelacyjnych zgodnie z art. 368 § 1 pkt 2 i 3 k.p.c., ponieważ wskazują one uchybienia, które w ocenie skarżącego zaszyły w zaskarżonym orzeczeniu wydanym w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji³. Warto zwrócić uwagę na samo pojęcie zarzutów w perspektywie wcześniej używanego zwrotu „podstaw” apelacji i rewizji w kodeksach postępowania cywilnego z odpowiednio 1930 r.⁴ i 1964 r.⁵ Ustawodawca wprowadził nowe określenie w celu zaznaczenia różnicy pomiędzy zamkniętym katalogiem podstaw odwoławczych w systemie rewizyjnym a brakiem ograniczenia przyczyn zaskarżenia orzeczenia w systemie apelacji pełnej, co spotkało się z krytyką doktryny ze względu na to, że „zarzuty” i „podstawy” nie są terminami tożsamymi.

² W dalszej części artykułu określane jako „badania aktowe” lub „badania empiryczne”.

³ M. Szymanowski, 9.2.8.2. *Wydanie wyroku*, [w:] *Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy*, red. K.W. Baran, Warszawa 2021, s. 332.

⁴ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. nr 83, poz. 651 z późn. zm.).

⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. nr 43, poz. 296).

Podstawy apelacji oznaczały po prostu przyczyny zaskarżenia lub (w węższym znaczeniu) środka odwoławczego, uzasadniające zmianę lub uchylenie orzeczenia, rozróżniane na te w wymiarze subiektywnym i obiektywnym, czyli twierdzenia skarżącego oraz twierdzenia ocenione jako zasadne przez sąd⁶. Jako zarzut najpowszechniej rozumiano twierdzenie strony, a obecnie dokonuje się także zróżnicowania na zarzuty w prawie materialnym i w prawie procesowym. Na gruncie prawa materialnego zarzut stanowi przeciwstawienie prawa podmiotu występującego z zarzutem przeciwko prawu drugiego podmiotu. Z kolei w prawie procesowym zarzut oznacza przede wszystkim obronę strony przed twierdzeniami przeciwnika procesowego⁷. Z praktycznego punktu widzenia rozróżnienie zarzutów i podstaw nie ma istotnego znaczenia, więc w literaturze często przyjmuje się ich synonimiczność, stosując te pojęcia wymiennie, co w gruncie rzeczy podważa racjonalność zmiany terminologicznej wprowadzonej w ustawie⁸.

Należy jednak stwierdzić, że sformułowanie „podstawy” lepiej charakteryzowało pojęcie przyczyn wniesienia apelacji niż „zarzuty”, które mają zasadniczo szersze znaczenie niż nadane im w ramach zaskarżania orzeczeń w drodze apelacji. Mimo wszystko w celu zachowania przejrzystości terminologicznej i spójności w tym zakresie w stosunku do literalnego brzmienia przepisu w niniejszym artykule używam przede wszystkim terminu „zarzuty” w rozumieniu art. 368 § 1 pkt 2 k.p.c. tj. jako „przesłanki (przyczyny), na których jest oparty wniosek o zmianę lub uchylenie wyroku”⁹, czyli właściwie przyjmuję, że zarzuty apelacyjne zachowały znaczenie podstaw apelacji, mimo wadliwości użycia tego sformułowania na gruncie k.p.c.

Zarzuty apelacyjne zgodnie z poglądem T. Wiśniewskiego spełniają we wniesieniu apelacji i w postępowaniu apelacyjnym trzy funkcje: są wymaganiem formalnym, od którego zależy nadanie biegu apelacji; determinują kierunek i treść kontroli przez sąd orzeczenia wydanego w pierwszej instancji; wyznaczają granicę rozpoznania sprawy w zakresie uchybień prawnoprocesowych¹⁰. Brak przytoczenia zarzutów w apelacji

⁶ T. Wiśniewski, 1. *Pojęcie zarzutów apelacyjnych*, [w:] *System Prawa Procesowego Cywilnego*, t. III: *Środki zaskarżenia*, red. T. Ereciński, J. Gudowski, Warszawa 2013, s. 177.

⁷ P. Telenga, 2. *Pojęcie, znaczenie i rodzaje zarzutów apelacyjnych*, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025, s. 19-21.

⁸ Zob. szerzej T. Ereciński, 3.2.2. *Wskazanie zarzutów apelacyjnych i ich uzasadnienie*, [w:] *Apelacja w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2020, s. 89-90; P. Telenga, 2. *Pojęcie, znaczenie i rodzaje...*, s. 18-22; A. Oklejak, [w:] *Apelacja w procesie cywilnym*, red. R. Flejszar, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, wyd. 2, Kraków 2022, s. 80-81.

⁹ T. Wiśniewski, 1. *Pojęcie zarzutów apelacyjnych ...*, s. 178-179.

¹⁰ Ibidem, s. 182.

uniemożliwia jej rozpoznanie, ponieważ zarzuty uzasadniają wniesienie apelacji, niedopełnienie powyższego wymagania skutkuje wezwaniem do uzupełnienia braków formalnych¹¹. Jednakże w postanowieniu Sądu Najwyższego o sygn. V CZ 87/14¹² wskazano, że brak sformułowania zarzutów w apelacji oraz ich uzasadnienia są brakami usuwalnymi, ponieważ nawet bez ich przywołania można określić, że pismo zachowuje charakter apelacji, z tego względu powyższe uchybienia w treści apelacji nie skutkują odrzuceniem apelacji bez wezwania do uzupełnienia braków. Podzielam powyższe poglądy judykatury, ponieważ w myśl wymagań stawianych apelacji w art. 368 § 1 pkt 2 i 3 k.p.c. zwięzłe przedstawienie zarzutów apelacji i ich uzasadnienie stanowią warunki konieczne nadania biegu apelacji. Jednakże należy stwierdzić, że niespełnienie powyższych warunków nie stanowi braku konstrukcyjnego apelacji, ponieważ do uznania pisma za apelację wystarczające jest w mojej ocenie dostateczne wyrażenie woli zaskarżenia danego wyroku w określonym zakresie¹³, zatem – uwzględniając treść art. 373 § 1 k.p.c., w którym niewskazanie zarzutów nie należy do żadnej innej przesłanki odrzucenia apelacji niż nieusunięcie braków w terminie – należy przyjąć, że niedopełnienie powyższych wymagań formalnych skutkuje jedynie wezwaniem do ich uzupełnienia zgodnie z art. 130 § 1 k.p.c. Nawet w przypadku wniesienia apelacji przez stronę zastępowaną przez zawodowego pełnomocnika, biorąc pod uwagę art. 128¹ k.p.c., nakazujący wyraźne wyodrębnienie oświadczeń, twierdzeń i wniosków w piśmie procesowym, nie można wywodzić rygoru bezskuteczności niewyodrębnionych zarzutów apelacyjnych, ponieważ powyższy przepis przewiduje taką sankcję jedynie dla wniosków dowodowych.

Sąd drugiej instancji zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, które nie są wyznaczone przez zarzuty apelacyjne, ale wskazują, w których obszarach postępowania doszło do uchybień skutkujących zaskarżeniem orzeczenia, mają więc znaczący wpływ na to, na które elementy postępowania zwróci uwagę sąd¹⁴. Przytoczenie zarzutów jest istotne z punktu widzenia granic rozpoznania sprawy przez sąd drugiej instancji, ponieważ zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego III CZP 49/07¹⁵ o mocy zasady prawnej sąd drugiej instancji wiąza zarzuty wskazane w apelacji dotyczące naruszenia prawa procesowego. Sąd drugiej instancji rozpoznający sprawę

¹¹ Uchwała SN z 17.03.1998 r., III ZP 1/98, OSNP 1998, nr 16, poz. 483.

¹² Postanowienie SN z 9.01.2015 r., V CZ 87/14, LEX nr 1652707.

¹³ Postanowienie SN z 9.01.2015 r., V CZ 87/14, LEX nr 1652707.

¹⁴ Postanowienie SN z 7.11.2006 r., I CZ 84/06, LEX nr 1096133.

¹⁵ Uchwała SN(7z) z 31.01.2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55.

na skutek apelacji nie jest jednakże związany przedstawionymi w niej zarzutami dotyczącymi naruszenia prawa materialnego, natomiast SN wskazał, że sąd – niezależnie od zarzutów – ocenia sprawę pod względem prawa materialnego, wobec czego sąd powinien samodzielnie zwrócić uwagę na naruszenia prawa materialnego. Co więcej, w uzasadnieniu uchwały Sąd Najwyższy przyjął, że „Związanie zarzutami dotyczy tylko sądu, a nie skarżącego, może on zatem w toku postępowania apelacyjnego je zmieniać lub rozszerzać, byleby nie naruszał granic zaskarżenia”, zatem należy stwierdzić, że dopuszczalne jest zgłaszanie nowych zarzutów w granicach zaskarżenia w toku postępowania apelacyjnego przez stronę wnoszącą apelację.

Model apelacji pełnej zapewnia brak ograniczeń w zakresie możliwych zarzutów apelacyjnych w przeciwieństwie do enumeratywnego wymienienia przez ustawodawcę podstaw środka odwoławczego w systemie rewizyjnym. Otwarty katalog zarzutów apelacyjnych daje skarżącemu wszechstronną możliwość powołania się na niemal każdą wadę postępowania lub orzeczenia. Mimo braku zamkniętego katalogu zarzutów apelacyjnych i w konsekwencji ich nieograniczonej liczby, zasadne jest ich sklasyfikowanie w celu scharakteryzowania rodzajowego występujących zarzutów. Tradycyjna kategoryzacja opiera się na ogólnym wyróżnieniu błędów w orzekaniu (*errores in iudicando*), czyli błędnym ustaleniu faktów, popełnieniu błędu w subsumpcji, błędnym zastosowaniu normy prawnej lub błędnym wnioskowaniu, i błędów w postępowaniu (*errores in procedendo*), dotyczących naruszenia przez sąd przepisów proceduralnych w toku postępowania – jednakże podział ten nie jest tożsamy z rozróżnieniem na naruszenie przepisów prawa materialnego i naruszenie przepisów prawa procesowego¹⁶. T. Wiśniewski wskazał jednak, że powyższy rozdział nie jest do końca ostry, ponieważ większość błędów orzekania można zaliczyć również do błędów postępowania¹⁷. Zaproponował więc klasyfikację błędów sądu w zakresie postępowania lub orzekania w postaci: naruszenia przepisów prawa materialnego; naruszenia przepisów postępowania prowadzącego do jego nieważności; innego naruszenia przepisów postępowania, jeżeli miało ono istotny wpływ na wynik sprawy, a więc także nierozpoznanie istoty sprawy¹⁸. Niniejszy podział ma charakter ogólny, ale zapewnia większą ostrość kategorii niż pozostałe zaproponowane w literaturze klasyfikacje,

¹⁶ A. Torbus, 24.8.3. *Szczególne wymogi formalne apelacji*, [w:] *System Prawa Pracy*, t. VI: *Procesowe prawo pracy*, red. K.W. Baran, Warszawa 2016, s. 747; P. Telenga, 2. *Pojęcie, znaczenie i rodzaje...*, s. 25; T. Wiśniewski, 2. *Klasyfikacja zarzutów apelacyjnych ze względu na błędy orzekania i błędy postępowania*, [w:] *System Prawa Procesowego Cywilnego*, t. III: *Środki zaskarżenia*, red. T. Ereciński, J. Gudowski, Warszawa 2013, s. 191.

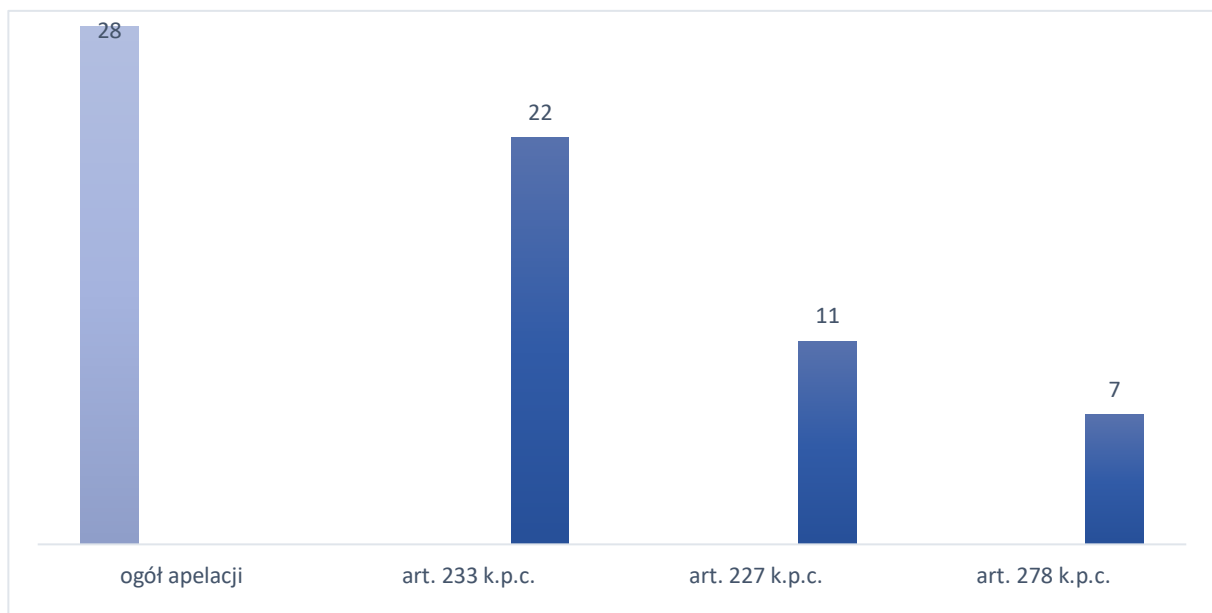
¹⁷ *Ibidem*, s. 193.

¹⁸ *Ibidem*, s. 195.

zatem zostanie on zastosowany w dalszej analizie zarzutów apelacyjnych, jednakże ze względu na brak danych dotyczących zarzutów nieważności postępowania w przeprowadzonych badaniach w artykule omówione zostaną w perspektywie postępowania apelacyjnego w sprawach z zakresu prawa pracy tylko zarzuty naruszenia przepisów postępowania oraz zarzuty naruszenia prawa materialnego.

Przepisy będące przedmiotem zarzutów naruszenia przepisów postępowania a specyfika spraw z zakresu prawa pracy

W przeprowadzonych przeze mnie badaniach empirycznych zarzuty apelacyjne dotyczyły przede wszystkim naruszenia przepisów postępowania. Najczęściej pojawiającymi się spośród nich były: zarzut naruszenia art. 233 k.p.c.¹⁹ (w 22 apelacjach z 28 badanych); zarzut naruszenia art. 227 k.p.c.²⁰ (w 11 apelacjach z 28 badanych); zarzut naruszenia art. 278 k.p.c.²¹ (w 7 apelacjach z 28 badanych) (wykres 1).

Wykres 1. Najczęstsze zarzuty dotyczące naruszenia przepisów postępowania wskazywane w badanych apelacjach

Źródło: opracowanie własne

¹⁹ Art. 233 k.p.c. stanowi, że: „Sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału” (§ 1); „Sąd oceni na tej samej podstawie, jakie znaczenie nadać odmowie przedstawienia przez stronę dowodu lub przeszkodom stawianym przez nią w jego przeprowadzeniu wbrew postanowieniu sądu” (§ 2).

²⁰ Art. 227 k.p.c. stanowi, że: „Przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie”.

²¹ Art. 278 k.p.c. stanowi, że: „W wypadkach wymagających wiadomości specjalnych sąd po wysłuchaniu wniosków stron co do liczby biegłych i ich wyboru może wezwać jednego lub kilku biegłych w celu zasięgnięcia ich opinii” (§ 1); „Sąd orzekający może pozostawić prawo wyboru biegłego sędziemu wyznaczonemu lub sądowi wezwanemu” (§ 2); „Sąd oznaczy, czy opinia ma być przedstawiona ustnie, czy na piśmie” (§ 3); „Jeżeli sąd nie wyznaczył osoby biegłego, wskazuje ją przewodniczący” (§ 4).

Powyższe wyniki badań mogą świadczyć o tym, że argumentacja apelacji w sprawach z zakresu prawa pracy cechuje się wysoką częstotliwością wskazywania zarzutów dotyczących przeprowadzenia postępowania dowodowego i oceny dowodów przez sąd. W sprawach dotyczących wypadków przy pracy oraz skutków powstałych w ich wyniku uszczerbków na zdrowiu ogromne znaczenie mają opinie biegłych, dlatego częstym zarzutem w badanych sprawach było naruszenie art. 278 k.p.c., jeżeli sąd odmówił wezwania biegłego. Z kolei w orzecznictwie wskazuje się, że art. 227 k.p.c. nie może być przedmiotem zarzutu, ponieważ przepis ten jedynie wskazuje, które fakty mogą być przedmiotem dowodu, a nie dotyczy działania sądu²². Jednakże należy stwierdzić, że powyższy przepis może zostać naruszony przez sąd, jeśli sąd nie przeprowadzi dowodu ponieważ uzna, że fakt dowodzony nie ma istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy²³, jak również w przypadku przeprowadzenia dowodu dla wykazania faktu nieistotnego dla sprawy, jeśli mogło to mieć wpływ na wynik sprawy²⁴.

Zgodnie z art. 233 k.p.c. w postępowaniu cywilnym obowiązuje zasada swobodnej oceny dowodów przez sąd, zatem sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Ocena swobodna nie oznacza dowolności w formułowaniu wniosków, muszą być one zgodne z logiką. Proces oceny powinien cechować się bezstronnością²⁵ i być oparty na przeprowadzonych, a także wszechstronnie przeanalizowanych dowodach oraz na podstawie doświadczenia życiowego. Ocena dowodów nie powinna zależeć od doświadczeń sędziego zdobytych podczas rozpoznawania podobnych spraw²⁶. Ponadto zasada swobodnej oceny dowodów jest ograniczona również domniemaniami prawnymi, faktami notoryjnymi, powszechnie dostępnymi, przyznanymi lub znanymi sądowi z urzędu; mocą wiążącą wyroku karnego skazującego (art. 11 k.p.c.). Zatem zakres swobodnej oceny dowodów jest na tyle szeroki, że sformułowanie prawidłowego i zasadnego zarzutu naruszenia art. 233 k.p.c. dostarcza wiele trudności. Przede wszystkim niecelowe jest oparcie niniejszego zarzutu na wysunięciu przez skarżącego

²² Wyrok SN z 15.05.2014 r., IV CSK 503/13, LEX nr 1467131; wyrok SN z 1.06.2012 r., II PK 259/11, LEX nr 1243021; wyrok SN z 28.09.2011 r., I UK 36/11, LEX nr 1102992.

²³ B. Trocha, 3.4. *Próba klasyfikacji przypadków błędnego ustalenia stanu faktycznego sprawy*, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025, s. 72.

²⁴ Wyrok SN z 4.11.2008 r., II PK 47/08, LEX nr 500202; postanowienie SN z 11.05.2005 r., III CK 548/04, LEX nr 151666.

²⁵ M. Rzewuska, 2. *Istota i cele zasady swobodnej oceny dowodów*, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025, s. 252.

²⁶ Wyrok SN z 22.04.1964 r., III PU 36/63, OSNC 1965, nr 1, poz. 16.

innej lub nawet sprzecznej oceny dowodów z oceną sądu, ponieważ na podstawie materiału procesowego można zazwyczaj wyprowadzić różne wnioski, jeżeli jednak pozostają one w logicznym związku z przeprowadzonymi dowodami, to otrzymany w ten sposób rezultat pozostaje w zgodności ze swobodną oceną dowodów²⁷. Zatem polemika ze stanowiskiem sądu nie stanowi prawidłowo sformułowanego zarzutu naruszenia art. 233 k.p.c., który powinien polegać na wykazaniu błędów w jego wnioskowaniu. Mogą one dotyczyć braków w związku logicznym przedstawionym przez sąd pomiędzy dowodem a wykazaniem przez niego faktem lub niewzięcia pod uwagę przez sąd aspektów uzasadnionych regułami doświadczenia życiowego²⁸, np. poprzez przyjęcie lub nieprzyjęcie wiarygodności twierdzeń wysuwanych przez stronę. Dane zebrane w badaniach przeprowadzonych na potrzeby niniejszej pracy potwierdzają zauważoną w literaturze tendencję do nadużywania niniejszego zarzutu²⁹, wykorzystywanego przez strony i ich pełnomocników jako dający swoistą możliwość uniwersalnego podważenia oceny sądu. Z tego względu skarżący często błędnie podważa w ramach zarzutu naruszenia art. 233 k.p.c. ustalenia faktyczne sądu zamiast procesu ich wyprowadzania z oceny dowodów niezgodnej z zasadami logiki i doświadczenia życiowego.

Niniejszy zarzut ma istotne znaczenie w sprawach z zakresu prawa pracy ze względu na specyficzną naturę tego postępowania. W wielu z tych spraw podstawowymi środkami dowodowymi są zeznania świadków lub przesłuchania stron, zwłaszcza w sporach dotyczących relacji międzyludzkich zachodzących w miejscu pracy i naruszeń z nimi związanych, np. w przypadku mobbingu lub molestowania. Bardzo często sprawy pracownicze dotyczą długiego okresu zatrudnienia, co również wpływa na wiarygodność dowodów pochodzących z osobowych źródeł dowodowych. Zatem ze względu na specyfikę spraw z zakresu prawa pracy istotna w ich rozpoznawaniu jest ocena dowodów, zwłaszcza takich jak wymienione powyżej. Dlatego zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. w sprawach pracowniczych jest często stosowany i powinien mieć większe szanse na uznanie za zasadny niż w innych postępowaniach, ponieważ w przypadku oceny dowodów w sprawach z zakresu prawa pracy bardzo ważne wydaje

²⁷ S. Jaworski, *Apelacje cywilne i karne. Komentarz praktyczny z orzecnictwem. Wzory pism procesowych*, wyd. 8, część I, rozdz. 5, pkt 2.3.3, sip-1legalis-1pl-1z09ct1rpdab5.hps.bj.uj.edu.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogi3danbxgi4tmnbogmxdcrlrvfyzc4mq [dostęp: 21.05.2025].

²⁸ M. Rzewuska, 4. *Formułowanie zarzutu swobodnej oceny dowodów*, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025, s. 262.

²⁹ Ł. Kozakiewicz, *Zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów w postępowaniu apelacyjnym*, „Radca prawny. Zeszyty naukowe” 2015, nr 4, s. 33.

się kierowanie regułami doświadczenia życiowego, których sposób użycia może być z tego względu podważony skuteczniej niż w sprawach opartych przede wszystkim o dowody z dokumentów (które oczywiście występują również w sprawach z zakresu prawa pracy).

Przepisy będące przedmiotem zarzutów naruszenia prawa materialnego w sprawach z zakresu prawa pracy

Zarzut naruszenia prawa materialnego obejmuje naruszenie każdej określonej przepisami prawa normy regulującej bezpośrednio stosunki cywilnoprawne dotyczące rozpoznawanej sprawy³⁰. Przepisy prawa materialnego obecne są przede wszystkim w aktach prawa powszechnie obowiązującego. Postanowienia umów nie stanowią prawa materialnego, ponieważ obowiązują one tylko pomiędzy stronami zobowiązania, zatem zarzut ich naruszenia musi być powiązany z naruszeniem danego przepisu prawa materialnego³¹. W przypadku umów o pracę może to być np. art. 22 § 1 k.p.³² lub inny przepis, którego naruszenie dotyczy w sposób pośredni poprzez dookreślenie normy z przepisu w postanowieniach umowy zawartej przez pracodawcę z pracownikiem. Za przepisy prawa materialnego uważa się natomiast postanowienia układów zbiorowych pracy i innych opartych na ustawie porozumień zbiorowych, regulaminów czy statutów określających prawa oraz obowiązki stron stosunku pracy w myśl art. 9 § 1 k.p.³³ Prawo materialne obecne jest także w przepisach k.p.c. na przykład w art. 189 k.p.c., który reguluje roszczenie o ustalenie, mające charakter materialnoprawny³⁴. W razie potrzeby sąd zgodnie z art. 51a § 1 prawa o ustroju sądów powszechnych stosuje właściwe w sprawie prawo obce, którego przepisy również mogą należeć do prawa materialnego³⁵.

Zarzut naruszenia prawa materialnego może polegać albo na niewłaściwym zastosowaniu prawa materialnego, albo na błędnej wykładni tegoż prawa. Zarzut niewłaściwego zastosowania prawa materialnego zazwyczaj polega na błędnym

³⁰ T. Wiśniewski, 5. *Zarzut naruszenia prawa materialnego*, [w:] *System Prawa Procesowego Cywilnego*, t. III: *Środki zaskarżenia*, red. T. Ereciński, J. Gudowski, Warszawa 2013, s. 201.

³¹ K. Drozdowicz, 3. *Prawo materialne w kontekście jego niewłaściwego zastosowania lub niezastosowania*, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025, s. 105.

³² Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 277 z późn. zm.), zwana dalej „kodeksem pracy” lub „k.p.”.

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem, s. 104.

³⁵ Ibidem, s. 105-106.

zastosowaniu hipotezy normy materialnoprawnej do stanu faktycznego zaistniałego w sprawie³⁶. Poprawne zastosowanie prawa materialnego koreluje bezpośrednio z ustaleniami faktycznymi, zatem zarzut niewłaściwego zastosowania prawa materialnego zależy od prawidłowości podstawy faktycznej zaskarżonego rozstrzygnięcia sądu³⁷.

K. Drozdowicz wskazał, że błędne zastosowanie może dotyczyć: zastosowania przepisu prawa materialnego, który nie powinien być zastosowany; niezastosowania przepisu prawa materialnego, który powinien być zastosowany; jednoczesnego błędnego zastosowania jednego przepisu prawa materialnego i niezastosowania innego (prawidłowego) przepisu prawa materialnego; zastosowania nieistniejącego przepisu prawa materialnego lub niezastosowania istniejącego przepisu prawa materialnego wskutek błędnego uznania, że przepis ten nie istnieje³⁸. Natomiast błędna wykładnia prawa materialnego rozumiana jest jako „nadanie innego znaczenia treści zastosowanego przepisu prawa”³⁹. Zatem skarżący, podnosząc powyższy zarzut musi wykazać, że sąd posłużył się błędną interpretacją przepisu w stosunku do podstawy faktycznej rozstrzygnięcia⁴⁰. Warto zwrócić uwagę na to, że omówione formy zarzutu naruszenia prawa materialnego mają zasadniczo charakter rozłączny względem siebie, dlatego nieprawidłowe jest formułowanie zarzutu poprzez wskazanie jednoczesnego zaistnienia niewłaściwego zastosowania i błędnej wykładni prawa materialnego⁴¹.

Wśród powtarzających się w badanych sprawach zarzutów dotyczących prawa materialnego, aczkolwiek pojawiają się one znacznie rzadziej niż zarzuty dotyczące naruszenia przepisów postępowania, warto wymienić: zarzut naruszenia art. 445 k.c.⁴² (w 6 apelacjach z 28 badanych); zarzut naruszenia art. 24 k.c. (w 5 apelacjach z 28 badanych); zarzut naruszenia art. 444 k.c. (w 5 apelacjach z 28 badanych); zarzut naruszenia art. 448 k.c. (w 4 apelacjach z 28 badanych); zarzut naruszenia art. 415 k.c. (w 4 apelacjach z 28 badanych) (wykres 2).

³⁶ K. Drozdowicz, 4. Zarzut niewłaściwego zastosowania lub niezastosowania prawa materialnego w praktyce sądowej, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025, s. 106-107.

³⁷ Ibidem, s. 107.

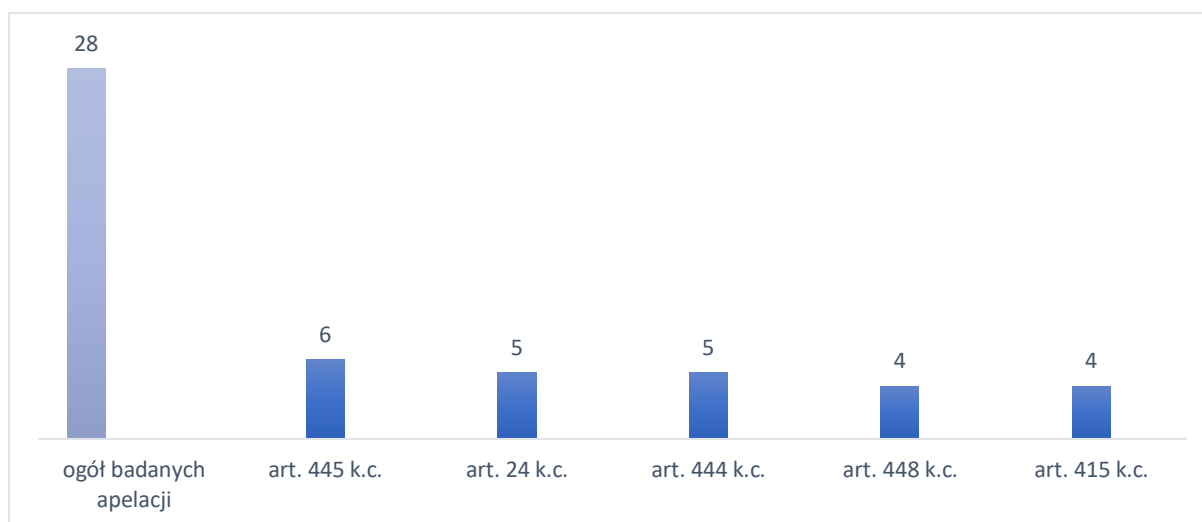
³⁸ Ibidem, s. 108.

³⁹ Postanowienie SN z 5.05.2021 r., II PSK 73/21, LEX nr 3252683.

⁴⁰ Zob. szerzej P. Wrzaszcz, 4. Warunki powoływania się na zarzut błędnej wykładni prawa materialnego, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025, s. 116.

⁴¹ K. Drozdowicz, 5. Zarzut niewłaściwego zastosowania prawa materialnego a zarzut błędnej wykładni prawa, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025, s. 111, wyjątek wskazany w wyroku SN z 18.10.2000 r., V CKN 123/00, LEX nr 52745.

⁴² Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1061 z późn. zm.), zwana dalej „kodeksem cywilnym” lub „k.c.”.

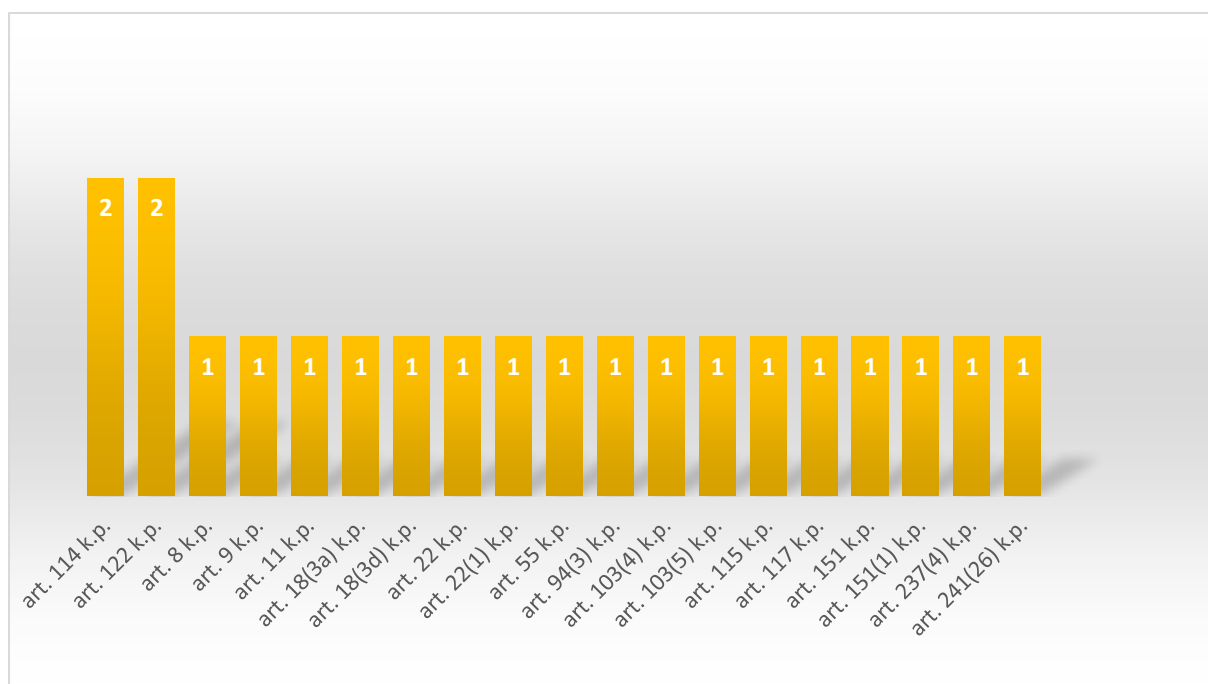

Wykres 2. Najczęstsze zarzuty dotyczące naruszenia prawa materialnego wskazywane w badanych apelacjach

Źródło: opracowanie własne

Niniejsze dane odpowiadają typom spraw z zakresu prawa pracy pojawiającym się w badaniach. Roszczenia pracowników często miały charakter odszkodowawczy, duża część z nich dotyczyła szkód na osobie w postaci uszczerbku na zdrowiu oraz związanych z nimi kosztów leczenia, częściowej lub całkowitej utraty zdolności do pracy, a także zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, zatem właściwe w tych sprawach było prawo cywilne materialne. Zarzuty naruszenia prawa materialnego w badanych sprawach najczęściej były połączone z zarzutem naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów, najpewniej ze względu na charakter szkód na osobie, których wysokość sąd pierwszej instancji musiał ocenić na podstawie materiału dowodowego i przyznać bądź odmówić przyznania odszkodowania im odpowiadające.

Z kolei naruszenia powtarzających się przepisów kodeksu pracy nie były nader często przedmiotem zarzutów, jedynie naruszenia art. 114 k.p. i art. 122 k.p. pojawiły się w więcej niż jednej sprawie (każde z nich w 2 apelacjach z 28 badanych), ponieważ dotyczyły one odpowiedzialności pracownika, dlatego znalazły zastosowanie w sprawach, w których pracodawca był powodem. Natomiast w 13 apelacjach z 28 badanych pojawiły się zarzuty dotyczące niepowtarzających się w innych sprawach przepisów kodeksu pracy: art. 8 k.p., art. 9 k.p., art. 11 k.p., art. 18^{3a} k.p., art. 18^{3d} k.p., art. 22 k.p., art. 22¹ k.p., art. 55 k.p., art. 94³ k.p., art. 103⁴ k.p., art. 103⁵ k.p., art. 115 k.p., art. 117 k.p., art. 151 k.p., art. 151¹ k.p., art. 237⁴ k.p., art. 241²⁶ k.p. (wykres 3).

Wykres 3. Zarzuty dotyczące naruszenia przepisów k.p. wskazane w badanych apelacjach

Źródło: opracowanie własne

Należy zatem stwierdzić, że w próbie badawczej zarzuty naruszenia prawa pracy charakteryzowały się wysokim stopniem różnorodności w przeciwieństwie do zarzutów naruszenia prawa procesowego, które często dotyczyły naruszeń tych samych, powtarzających się wielokrotnie, przepisów. Z powyższych danych można wyprowadzić wniosek, że badane sprawy musiały dotyczyć wielu różnych od siebie stanów faktycznych, skoro ich subsumpcja bardzo rzadko skutkowała zastosowaniem takiej samej normy prawnej, będącej przedmiotem zarzutu apelacyjnego.

Wnioski

Rozróżnienie zarzutów apelacyjnych pod względem przepisów, których naruszenie jest ich przedmiotem jest zasadne z praktycznej perspektywy postępowania cywilnego ze względu na różnice w skutkach ich wskazania w apelacji, dotyczące zakresu rozpoznania sprawy w postępowaniu apelacyjnym. Jednakże podział na zarzuty naruszenia przepisów postępowania i zarzuty naruszenia przepisów prawa materialnego ma także niewątpliwą wartość w analizie wpływu różnych typów przepisów na zaskarżenie orzeczenia sądu pierwszej instancji w drodze apelacji. W ten sposób możliwe było zbadanie zróżnicowanego występowania zarzutów apelacyjnych w sprawach z zakresu prawa pracy.

Na podstawie zebranych danych należy stwierdzić, że wskazanie naruszonego przepisu jest bezpośrednio powiązane z gałęzią prawa, do której należy przepis, a którego to naruszenie jest przedmiotem zarzutu apelacyjnego. Mimo wielości przepisów postępowania cywilnego oraz ich dużej szczegółowości, strony w badanych postępowaniach w sprawach z zakresu prawa pracy bardzo często wybierały zarzuty oparte na naruszeniu przepisów o charakterze ogólnym, dotyczące postępowania dowodowego. Zatem można wyciągnąć wniosek, że postępowanie dowodowe jest najważniejszym elementem postępowania z punktu widzenia stron procesu w sprawach z zakresu prawa pracy, gdyż często ma największe znaczenie w kształtowaniu decyzji sądu na temat rozstrzygnięcia sprawy.

Podobne stwierdzenie należy przyjąć, interpretując wyniki dotyczące zarzutów opartych na naruszeniu przepisów kodeksu cywilnego. W ich przypadku również najczęściej były stosowane na podstawie odesłania z art. 300 k.p. przepisy ogólne prawa deliktowego o charakterze uniwersalnym dla szkód poniesionych przez strony stosunku pracy, co znajdowało uzasadnienie w rodzajach badanych spraw, które często dotyczyły roszczeń odszkodowawczych. Z kolei na gruncie przepisów prawa pracy zachodziła odwrotna prawidłowość, polegająca na różnorodności przepisów będących przedmiotem zarzutów – tym bardziej ciekawa ze względu na podobieństwo roszczeń w badanych sprawach.

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1568 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. nr 43, poz. 296).

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1061 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 277 z późn. zm.).

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. nr 83, poz. 651 z późn. zm.).

Orzecznictwo

- Uchwała SN z 17.03.1998 r., III ZP 1/98, OSNP 1998 nr 16, poz. 483.
Uchwała SN(7z) z 31.01.2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 nr 6, poz. 55.
Wyrok SN z 22.04.1964 r., III PU 36/63, OSNC 1965 nr 1, poz. 16.
Wyrok SN z 18.10.2000 r., V CKN 123/00, LEX nr 52745.
Wyrok SN z 4.11.2008 r., II PK 47/08, LEX nr 500202.
Wyrok SN z 28.09.2011 r., I UK 36/11, LEX nr 1102992.
Wyrok SN z 1.06.2012 r., II PK 259/11, LEX nr 1243021.
Wyrok SN z 15.05.2014 r., IV CSK 503/13, LEX nr 1467131.
Postanowienie SN z 11.05.2005 r., III CK 548/04, LEX nr 151666.
Postanowienie SN z 7.11.2006 r., I CZ 84/06, LEX nr 1096133.
Postanowienie SN z 9.01.2015 r., V CZ 87/14, LEX nr 1652707.
Postanowienie SN z 5.05.2021 r., II PSK 73/21, LEX nr 3252683.

Literatura

- Drozdowicz K., 3. *Prawo materialne w kontekście jego niewłaściwego zastosowania lub niezastosowania*, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025.
- Drozdowicz K., 4. *Zarzut niewłaściwego zastosowania lub niezastosowania prawa materialnego w praktyce sądowej*, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025.
- Drozdowicz K., 5. *Zarzut niewłaściwego zastosowania prawa materialnego a zarzut błędnej wykładni prawa*, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025.
- Ereciński T., 3.2.2. *Wskazanie zarzutów apelacyjnych i ich uzasadnienie*, [w:] *Apelacja w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2020.
- Jaworski S., *Apelacje cywilne i karne. Komentarz praktyczny z orzecznictwem. Wzory pism procesowych*, wyd. 8, część I, rozdz. 5, pkt 2.3.3, sip-1legalis-1pl-1zo9ct1rpdab5.hps.bj.uj.edu.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogi3danbxgi4tmnbogmxdcrlrvfyzc4mq [dostęp: 21.05.2025].

- Kozakiewicz Ł., *Zarzuty naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów w postępowaniu apelacyjnym*, „Radca prawny. Zeszyty naukowe” 2015, nr 4.
- Oklejak A., [w:] *Apelacja w procesie cywilnym*, red. R. Flejszar, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, wyd. 2, Kraków 2022.
- Rzewuska M., 2. *Istota i cele zasady swobodnej oceny dowodów*, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025.
- Rzewuska M., 4. *Formułowanie zarzutu swobodnej oceny dowodów*, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025.
- Szymanowski M., 9.2.8.2. *Wydanie wyroku*, [w:] *Postępowanie w sprawach z zakresu prawa pracy*, red. K.W. Baran, Warszawa 2021.
- Telenga P., 2. *Pojęcie, znaczenie i rodzaje zarzutów apelacyjnych*, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025.
- Torbus A., 24.8.3. *Szczególne wymogi formalne apelacji*, [w:] *System Prawa Pracy*, t. VI: *Procesowe prawo pracy*, red. K.W. Baran, Warszawa 2016.
- Trocha B., 3.4. *Próba klasyfikacji przypadków błędnego ustalenia stanu faktycznego sprawy*, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025.
- Wiśniewski T., 1. *Pojęcie zarzutów apelacyjnych*, [w:] *System Prawa Procesowego Cywilnego*, t. III: *Środki zaskarżenia*, red. T. Ereciński, J. Gudowski, Warszawa 2013.
- Wiśniewski T., 2. *Klasyfikacja zarzutów apelacyjnych ze względu na błędy orzekania i błędy postępowania*, [w:] *System Prawa Procesowego Cywilnego*, t. III: *Środki zaskarżenia*, red. T. Ereciński, J. Gudowski, Warszawa 2013.
- Wiśniewski T., 5. *Zarzut naruszenia prawa materialnego*, [w:] *System Prawa Procesowego Cywilnego*, t. III: *Środki zaskarżenia*, red. T. Ereciński, J. Gudowski, Warszawa 2013.
- Wrzaszcz P., 4. *Warunki powoływania się na zarzut błędnej wykładni prawa materialnego*, [w:] *Zarzuty apelacyjne w procesie cywilnym*, red. M. Rzewuski, Warszawa 2025.

Summary

**Analysis of appellate allegations in labor law cases based
on case file research conducted at the Regional Court in Kraków**

The article addresses the issue of applying appellate allegations in labor law cases, considering the specificity of the procedural law and substantive law. The article begins with the general characteristics of allegations in appellate proceedings, regarding the definitional problems, the function of appellate allegations and their classification. The main analysis concerned the allegations of violation of the procedural law and allegations of violation of the substantive law occurring in labor law cases, which were the subject of case file research conducted by the author at the Regional Court in Kraków. The most common allegations appearing in the examined cases were discussed, including the allegation of violation of the free evaluation of evidence, as well as the specificity of the occurrence of allegations of violation of the substantive civil law and allegations of violation of the provisions of the Labor Code.

Key words: appellate allegations, labor law cases, appellate proceedings, allegations of violation of the procedural law, allegations of violation of the substantive law

Abstrakt

Artykuł podejmuje problematykę stosowania zarzutów apelacyjnych w sprawach z zakresu prawa pracy, uwzględniając specyfikę prawa procesowego oraz materialnego. Autorka rozpoczyna wywód ogólną charakterystyką zarzutów w postępowaniu apelacyjnym, odnosząc się do problemów definicyjnych, funkcji zarzutów apelacyjnych oraz ich klasyfikacji. Główna analiza dotyczy zarzutów naruszenia prawa procesowego i zarzutów naruszenia prawa materialnego występujących w sprawach z zakresu prawa pracy, będących przedmiotem badań aktowych przeprowadzonych przez autorkę w Sądzie Okręgowym w Krakowie. Omówiono najczęściej pojawiające się zarzuty w badanych sprawach, w tym zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów, a także specyfikę występowania zarzutów naruszenia prawa cywilnego materialnego oraz zarzutów naruszenia przepisów Kodeksu pracy.

Słowa kluczowe: zarzuty apelacyjne, sprawy z zakresu prawa pracy, postępowanie apelacyjne, zarzut naruszenia przepisów postępowania, zarzut naruszenia prawa materialnego